

İBNU'N-NAHVİ, el-KASİDETU'L- MÜNFERİCE'Sİ
ve
TERCÜMESİ

Prof.Dr.Hüseyin ELMALI¹

IBN NAHVI, HIS al-QASIDAH al-MUNFARIJAH AND ITS
TRANSLATION

Arab Literature has some famous works. Since these arouse the common feeling of the whole Muslim World, they are not only belong to the Arabians, but also belong to all Muslims. One of those kind of books is Ibn Nahvi's "al-Qasidah al-Munfarijah". Many studies made by Arabian, Persian and Turkish scientists on this "qasida" which is being read by the Muslims from different countries, especially who are in straits. But, there is not any single study about this qasida and its writer in daily Turkish. For that reason, we wrote this article both to defeat that lack and gain it to the modern daily Turkish. In this article we studied Ibn Nahvi's life and his works. We researched the past studies on his Qasidah al-Munfarijah, and translated it into Turkish.

ÖZET

Arap edebiyatında meşhur olmuş bazı eserler vardır. Bunlar, bütün müslümanların ortak duygularını dile getirdikleri için sadece Arapların değil, zamanla her milletten müslümanların ortak malı haline gelmişlerdir. İşte bu tür eserlerden birisi de İbnu'n-Nahvî'nin "**el-Kasîdetu'l-Münferice**" adlı kasidesidir. Asırlardan beri her milletten müslümanlar, özellikle de sıkıntı içerisinde olanlar tarafından okuna gelen bu kaside üzerinde Arap, Fars ve Türk edebiyatçıları tarafından

¹ D.E.Ü.İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

yapılmış çok sayıda çalışma vardır. Buna rağmen eser ve müellifi hakkında günümüz Türkçesinde yapılmış çalışma yok gibidir. Bundan dolayı hem bu eksikliği gidermek hem de kasideyi günümüz Türkçesine çevirmek amacıyla bu makaleyi yazdık. Makalemizde İbnu'n-Nahvi'nin hayatını ve eserlerini ele aldık **el-Kasîdetü'l-Münferice'** si üzerine yapılan çalışmaları tesbit edip kasideyi günümüz Türkçe'sine çevirdik.

Anahtar Kelimeler: İbnu'n-Nahvî, el-Kasîdetü'l-Münferice, şerh, tahmis, teştîr.

A. İbnu'n-Nahvî:

İbnu'n-Nahvî Yûsuf b. Muhammed et- Tilimsânî et-Tevzerî (433/1041- 513/1119). Şair, nahivci ve fıkıhçıdır. Künyesi **Ebu'l-Fadl** olup, **İbnu'n-Nahvî** adıyla meşhur olmuştur.

Tilimsan² halkından olan **İbnu'n-Nahvî** aslen Tunus kasabalarından Tevzer'li³ olup, hicri 433'de Kayravan'da doğmuştur. Sicilmâse'de oturmuştur⁴. **el-Kasîdetü'l-Münferice** şarihlerinden **İsmail el-Ankaravî** (1041/1728), **el-Hikemü'l- Munderice fi Şerhi'l-Münferice** adlı şerhinin önsözünde O'nun hakkında şu bilgileri vermektedir: " Bu kasîde-i âlinin nazımının ism-i samileri Yûsuf b. Muhammed ve künye-i şerifleri Ebu'l-Fadl İbnu'n-Nahvî'dir. Kendileri vilâyet-i İfrîkiyye'den medine-i Tevzer'de hasıl

² Yakût el-Hamevî'nin bildirdiğine göre: Mağrib'de etrafı surlarla çevrili, birbirine yakın mesafede, biri eski diğeri yeni iki şehir adıdır. Yeni olanı el-Mulessemûn denilen Mağrib hükümdarları kurmuştur. Ekseriyetle askerlerin ve idarecilerin oturduğu bir yerdir. (Fazla bilgi için bkz., Yakût el-Hamevî, Mu'cemu'l-Buldân, Beyrut, tsz., II, 44)

³ Tevzer (veya Tûzer):Güney Tunus'ta bir şehir olup, Tunus şehrinin 370 km. güneyiyle güney batısı arasında ve Gabes'in 192 km batısındadır. el-Cerîd'de en önemli bir yerdir. Fazla bilgi için bkz., Yakût el-Hamevî, Mu'cemu'l-Buldân, Beyrut, tsz., II, 57- 58; G.Yver, Tûzer, İA, İstanbul, 1975, XII, 138- 139

⁴ ez-Ziriki, el-A'lâm, Beyrut, 1989, VIII, 247, (VIII. baskı); Kehhâle, Mu'cemu'l-Müellifîn, XIII, 334 Sicilmâse: Mağrib'in güneyinde, Fas'a güney yönünden on günlük mesafede bir şehirdir. Bkz., Yakût el-Hamevî, a.g.e., III, 192

olmuş(doğmuş)lar ve sonra gelip makarrı efâdıl ve emâil olan Kal'a-i Hammâd'da karar kılmışlar. .."⁵

Tahsilini kendi beldesinde (Kayravan'da) tamamladığı söylenen **İbnu'n-Nahvî**'nin hocalarının kimler olduğu hakkında değişik görüşler vardır. **Ebu'l-Hasan el-Lahmî**'nin dostu olduğu, **Abdullâh el- Mâzinî** ve **Ebû Zekeriyâ eş-Şakratisî** vb. devrinin alimlerinden öğrenim gördüğü söylendiği gibi, kendisi ve **el-Mâzinî**'nin her ikisinin de **el-Lahmî**'den ders aldıkları da ifade edilmektedir.⁶ **Mûsâ b. Hammâd**'dan rivayet etmiştir.⁷

Muhtemelen tahsilini tamamladıktan sonra Fas'a gidip orada bir miktar dolaştıktan sonra Bicâye⁸ yakınlarındaki Benî Hammâd Kalesi'ne yerleşmiş olan İbnu'n-Nahvî'nin hacca gittiği ve bu arada Mısır'ı ziyaret ettiği de anlaşılmaktadır. Sonraları O'nun Mısır özlemini dile getirdiği:

أين مصر ، وأين سگان مصر ! — بيننا شقة التوى والبُعَادِ
حدَّثاني عن نيل مصرَ ، فأبي — منذُ فارقتُه إلى الماءِ صادِ

" Nerede Mısır! Nerede Mısırın sakinleri! Aramızda çok çok uzun mesafeler vardır.

(EyArkadaşlarım !) bana Mısır'ın Nil'inden haber verin; çünkü ben oradan ayrıldıktan sonra kanmadım suya, hala susuzum!..." mısralarıyla başlayan, Mısır'a ve Mısır halkına duyduğu özlemi, oradan ve onlardan ayrılmanın dayanılmaz acısını dile getirdiği, Nil kenarındaki çardaklardan birinin O'nun için Dicle ve Bağdat'tan daya iyi olduğunu... ifade ettiği⁹ şiirine bakılırsa Mısır'da uzun süre kaldığı anlaşılmaktadır. Ancak O'nun bu duygularını dile getirirken Bağdat ve Dicle'yi görmüş olup olmadığını bilememekteyiz.

⁵ İsmail el-Ankaravî, el-Hikemü'l- Munderice fi Şerhi'l-Münferice, s. 6, İstanbul, 1327

⁶ Bkz., Serkis, Mu'cemu'l-Matbu'âtî'l- 'Arabiyye, Kahire, 1937, I, 266

⁷ Kehhâle, Mu'cemu'l-Müellifin, XIII, 334

⁸ Bicâye: Cezayir sahilinde Constantine vilayeti yakınlarında bir şehirdir.Cebel Gûrâya'nın etekleri üzerinde, açık denizin rüzgarlarına karşı kayalık ile korunan bir koyun kenarında, kademe kademe yükselir.... Bir zamanlar Benî Hammâd'ın mezkezi olmuştur... Fazla bilgi için bkz., G. Yver, Bicâye, İA, II, 597- 599

⁹ Bkz., Ömer Ferruh, Tarihu'l-Edebi'l-Arabi (TEA), V, 108- 109

Seksen yıllık uzun yaşamı boyunca kendisini ilme ve ders okutmaya veren **İbnu'n-Nahvî**'nin özellikle nahiv okuttuğu söylenmektedir ki, muhtemelen kendisine **İbnu'n-Nahvî** denmesinin sebebi de budur. **es-Selefi** ve **Ebu Muhammed 'Abdullâh b. Süleyman b. Mansûr et-Tabertî**'nin nahvi O'ndan okumuş oldukları söylenmektedir.¹⁰

Görüldüğü gibi **İbnu'n-Nahvî** hayatını ilim tahsiline ve tedrisine vermiş bir alimdir. Aynı zamanda Şair ve yazar da olan İbnu'n-Nahvî'nin, icthada eğilimli bir fakih olduğu, ders okutma karşılığında hiç bir ücret almadığı da söylenmektedir. Anlatıldığına göre O, Tevzer'deki bir çiftliğinin geliriyle yaşamını sürdürüyordu¹¹.

Bölgesinde takdir edilip, değer verilen bir alim olan **İbnu'n-Nahvî**'nin hakkında söylenenlerden O'nun devrinin önemli alimlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. O'nu, çağdaşı olan **el-Gazâlî**'ye denk tutanlar olduğu ifade edilmektedir. Nitekim **el-Kâdî Ebû Abdillâh b. Hammâd** O'nun için: "Ebu'l-Fazl beldemizde ilim ve amel yönünden Irak'taki **el-Gazâlî** gibidir."¹² der.Yine hakkında söylenenlere bakılırsa O'nun keramet sahibi bir veli olduğuna inanıldığı da anlaşılmaktadır.

Çoğunluğun görüşüne göre **İbnu'n-Nahvî** h. 513 yılında Benî Hammâd Kalesi'nde 80 yaşında vefat etmiştir.

B. Eserleri:

İbnu'n-Nahvî'nin kaynaklarda fazla eserine rastlayamamaktayız. Ulaşabildiğimiz kaynaklar O'nun **el-Kasîdetu'l-Münferice**'den başka tek bir eserinin adını vermektedirler. Biz de bu eseri hakkında bulduğumuz kısa malumatla yetinerek, asıl ağırlığı, kendisine de büyük şöhret sağlamış olan ve bir bakıma bizim de bu makaleyi hazırlamamıza sebep olan adı geçen **Kasîde**'ye vereceğiz.

¹⁰ Bkz., es-Suyûtî, Buğyetu'l- Vu'ât, II, 362

¹¹ Bkz., Ömer Ferruh, TEA, V, 107

¹² Bkz.,İsmail el-Ankaravî, a.g.e.,s. 6; Serkis, a.g.e., II, 226

1- **el-Vasiyyet**: Brockelmann'ın, bir nüshasının (Berlin, No: 3981)'de olduğunu söylediği¹³ bu eseri hakkında kaynaklarda fazla bilgi verilmemektedir.

el-KASİDETU'L- MÜNFERİCE

el-Kasîdetu'l-Münferice (veya diğer adıyla **el-Ferec ba'de's-Şidde**): Rivayet edildiğine göre kendisi Tevzer dışındayken zorbalardan malının gasbedilmesini duyması üzerine bu kasideyi inşad etmiştir. Yine anlatıldığına göre, bu Kasîde'nin inşadından sonra, malını gasb eden kişi o gece rüyasında, birisinin süngü ile üzerine yürüdüğünü ve "falancanın malını vermezsen seni öldüreceğim." dediğini görmesi üzerine korkuyla uykudan uyanıp gasb ettiği malı geri iade etmiştir.¹⁴ Esas itibarıyla Allah'a teslimiyeti ve O'na güveni dile getiren bu kaside, Arap ve İslam edebiyatında özellikle tasavvuf çevrelerinde **Ka'b b. Zühayr(26/645)**'in Peygamberimize sunduğu **Kasîde-i Burde**'si ve yine **İmam el-Bûsîrî(696/1296)**'nin aynı adı taşıyan meşhur kasidelerinin sahib oldukları üne yakın denebilecek bir üne kavuşmuştur. Sıkıntılı ve kederli insanların viridi haline gelmiştir.

Zamanla insanların bu kasidenin müstecablığı (kabul olunmuşluğu) hususundaki inançları o ölçüde artmıştır ki, dua mecmualarına girmiş; insanlar, bütün sıkıntılarının giderilmesi ve bütün arzularına nail olmak için onu okur hale gelmişlerdir. Yine es-Subkî'nin dediğine göre insanların bir çoğunun bu kasidenin İsm-i A'zam'ı içerdiğine; bir kimsenin bu kasideyi dua

¹³ Bkz., C. Brockelmann, GAL, (Tarihü'l-Edebi'l-Arabi), çev. Ramazan Abdu'ttevab, Kahire 1983, V, 109

¹⁴ Bkz., es-Sübki, Tabakâtu's-Şafi'iyye, Kahire, 1976, VIII, 60; K. Çelebi, Keşfu'z-Zünûn, İstanbul, 1971, II, 1346

olarak okumasıyla mutlaka duasının müstecab olacağına inanmaktaydılar. **es-Subkî(771/1370)**, kendi babasının da sıkıntı anında onu okuduğunu ifade etmektedir.¹⁵ Kasîde'ye yapılan şerhlerde Kasîde'nin bu özelliği ve yazanın kerametlerine ayrı bir önem verildiği gözden kaçmamaktadır.¹⁶

A.İ. Serkis O'nun bu mealde yazdığı: " İnsanlar uyurken recâ elbisesini giydim..." diye başlayan bir başka kasidesinden de örnekler vermektedir.¹⁷

Kasîde-i Münferice **Muhammed b. Ahmed b. İbrahîm el-'Attâr el-Kureşî** (590/1194) ve **İmam el- Gazâlî'**ye de nisbet edilmiştir. ¹⁸ Bazıları da Kasîde'nin **es-Subkî'**ye ait olduğunu sanmışlardır.

el-Kasîdetu'l-Münferice anlam itibariyle kolay anlaşılan, bütün halkın zevklerine uygun içerik taşıyan bir şiiirdir. Kasîde, esasen şiiirde çok az kullanılan Habebe (Mütedârik) Bahri (Feilûn = 8 defa)üzere yazılmıştır¹⁹. Terkipleri kolaydır. Zaman zaman zayıf bir hal aldığı da görülmektedir. Kasîde 40 beyittir. Nâzım **İbnu'n-Nahvî**, kasidesine:

إشْتَدَىٰ يَا أَرْمَةَ تَنْفَرَجِي - قَدْ أَدْنَىٰ لِيكَ بِالْبَلَجِ

"Ey sıkıntı, şiddetlen ki, ferahlayasın, kuşkusuz senin (karanlık) gecen, (aydınlık) sabahın gelişini bildirmiştir." beytiyle başlamaktadır. Devamla; karanlıkları da aydınlatan yıldızların olduğundan bahsedip, güneş karanlığı ortadan kaldırıncaya kadar o yıldızların ortalığı aydınlattığını ifade ederek, böylece keder ve sıkıntıların da bir çıkış yolu olduğuna, bir kurtuluşu olacağına dikkat çekmiş... daha sonra, Allah'ın ihsanlarının sınırsızlığını ... İnsanın O'na yönelince her türlü sıkıntıdan kurtulacağını... Her şeyin O'nun kudret elinde olduğunu ifadeyle insanın bu dünyadaki davranışlarına göre; ya aşağıların aşağısına, ya da en yüksek mertebelere yükselebileceğine dikkat çekip... iyi-kötü her şeyin O'nun hükmüyle olduğunu ... İnsanın Allah'ın hidayetine koşması gerektiğini, salih amel yapmasını, Allah'a

¹⁵ Bkz., es-Sübki, a.g.e., VIII, 60

¹⁶ Örnek olarak bkz., İsmail el-Ankaravî, a.g.e., s. 6- 7; Kemâleddin Harpûti, Kasîde-i Münferice'nin Tahmisleriyle Beraber Türkçe Şerhi, s. 2-3

¹⁷ Bkz., Serkis, Mu'cemu'l-Matbu'âti'l- 'Arabiyye, I, 267

¹⁸ Bkz., es-Sübki, a.g.e., VIII, 60; C. Brockelmann, GAL, (Arapça Çevirisi), V, 110

¹⁹ Bkz., Ömer Ferruh, TEA, V, 107

itaatın sonucunun güzelliğini vs... belirtip gece namazı kılıp, Kur'ân'ın manasını iyice anlamak için Kur'ân'ı tekrar tekrar okumayı hidayete koşmayı tasviye etmesi ... vb. nasihatlerle sürdürdüğü kasidesini Peygamber (s.a.v.) 'e ve Hulefâ-i Raşidîn'e salat u selamla bitirir. Kaside'nin, gerek edebî değeri ve gerekse içeriğine ışık tutacağı kanaatiyle örnek olarak seçtiğimiz şu beyitleri sunmak istiyoruz:

.....

4 - وفوائد مولانا جمل - لسروح الأنافس والمهج

"Mevlamızın ihsanları sınırsızdır. Canların ve ruhların ferahlıkları için"

.....

7 - والخلق جميعا في يده - فذو سعة وذو حرج

"Bütün yaratıklar O'nun (kudret) elindedir, bolluk içinde yüzenler de, sıkıntı içinde ezilenler de."

.....

11 - فإذا اقتصدت ثم انعرجت - فبمقتصد وبمئرج

"(İşler) düz gitse de, sonra eğri gitse de, bütün bunlar bir düzeltici ve bir eğriltici (nin kudreti)yledir."

.....

18 - فهج الأعمال إذا ركنت - فإذا ما هجت إذا تهج

"(Salih) ameller durgunlaştığı zaman (onları) hareketlendir; onları hareketlendirdiğin zaman sende hareketlenirsin (ilerlersin)."

.....

23 - وائل القرآن بقلب ذي - حزن وبصوت فيه شجي

"Kur'an'ı kederli bir kalble ve mahzun bir sedayla oku."

.....

28 - وكتاب الله رياضته - لعقول الخلق بمئرج

"Allah Teâlâ'nın kitabının (insanları) eğitmesi, halkın akıllarını (nı) eğitmek için en açık, en doğru(yol)dur."

29 - وخيار الخلق هدايتهم - وسواهم من همج الهمج

"Halkın en hayırlıları, onların doğru yolu gösterici(rehber)leridir. Bunların dışındakiler önemsiz sıradan kişilerdir."

30 - وَإِذَا كُنْتَ الْمَقْدَامَ فَلَا - تُجْرَعُ فِي الْحَرْبِ مِنَ الرَّهَجِ

" Eğer atılğan(kahraman)san, artık savaşta tozdan korkma! (mücadeleden yüz çevirme)."

31 - وَإِذَا أَبْصَرْتَ مَنَارَ هُدًى - فَاطْهَرُ فَرْدًا فَوْقَ الثَّبَجِ

"Eğer hidayet (meşalesinin) yandığı yeri görürsen, tek başına (da olsan) tam ortasına dikil."

.....

35 - وَالرَّفْقُ يَدُومُ لِصَاحِبِهِ - وَالْحَرْقُ يَصِيرُ إِلَى الْهَرَجِ

"Yumuşaklık, sahibi için kalıcı (bir haslet)tir. Sertlik, (sonuç itibariyle) fitne ve fesada sebep olur."

.....

Kısaca anlaşılacağı üzere Kasîde'de işlenen ana tema, sıkıntıya düşmüş insanların sabredip, bunun mutlaka geçeceğine dair Allah'a içten inanarak, salih amellerle O'na teslim olmalarıdır. Esasen Kasîde'nin manası iyice düşünüldüğünde, Kasîde'de ifade edilen fikirlerin çoğunlukla ya bir âyet, ya da bir hadisten ilham alınarak mısralara döküldüğü kolayca anlaşılmaktadır ki, Kasîde'yi şerheden müelliflerin de şerhlerinde bu hususu belirtmeye özen gösterdikleri görülmektedir.

el-Kasîdetu'l-Münferice üzerinde yapılan çalışmalar:

el-Kasîdetu'l-Münferice, üzerinde birçok çalışmalar yapılmış, bir çok müellif tarafından şerhedilmiş olan Kasîde'ye; yine birçok şair tarafından tahmis, teştir²⁰ ve taklitler de yapılmıştır. Adı geçen kasidenin özelde Arap,

²⁰ **Teştir:** Sözlükte ikiye ayırmak demektir. Edebiyat terimi olarak da: Bir şiiri teşkil eden beyitlerin her mısraı arasında ikişer mısra ilave eylemektir. Teştir bir nevi "terbi" = dörtleme" dir. Fakat terbi' de başkalarının bir şiirindeki beyitlerin üst tarafına ikişer mısra ilave edilir ve şiir bir " mürabba' " haline getirilir. Teştirde ise ilaveler beytin iki mısraı

genelde de İslam edebiyatındaki yerini gösteren bu çalışmaları şöyle sıralayabiliriz:

A. Şerhleri:

1. **Şerhu Müferrici'l-Küreb: Yahyâ b. Zekeriyâ el-Mukrî** (öl:?) tarafından yapılmıştır²¹.

2. **el-Levâmi'u'l-Lehçe bi Esrâri'l- Münferice: Şemsuddîn Muhammed b. Muhammed ed-Delecî el-'Osmânî**(947/1540) tarafından yapılmıştır²².

3. **el-'Advâ'u'l-Behce fî İ'râbi Dekâiki'l-Münferice: Ebu Yahyâ Zekeriyâ b. Muhammed el-Ensârî eş-Şâfi'î** (926/1525)nin eseridir. **el-Ensârî** adı geçen şerhini 11 Zilhicce 881/1477 de tamamlamıştır.²³ H. 1323 de Kahire'de basılmıştır. Değişik kütüphanelerde çok sayıda yazma nüshası vardır.²⁴

arasına yapıldığı için asıl şiirin bir mısraı beyt olur. Asıl mısralar ile yapılan ilavelerin birbirlerinden ayırdedebilmeleri için asıl mısralar tırnak içine alınır.

Örneğin bir şair Ahmed Şevki'nin şiirini şöyle Teşfîr etmiştir:

"نظرة فابنيسامة فسلام" — كل هذا تبتل وحناء
أمن الصون صيوه فائقيا — فكلام فمودة فلقاء"

Tahirü'l-Mevlevî de Hüseyin Siret Bey'in bir gazelini şöyle teşfîr etmiştir:

"Ehvâl-i âkibetle perâkende - fikretiz."

Mustakbel' g,renlere b'r levh= 'bret'z

Âsâyiş-i cihâm mekâbirde seyr edib

"Âsûde-gâni âleme baktıkça rahatız"

(Bkz., Tahirü'l-Mevlevî, Edebiyat Luğati, İstanbul, 1973, s. 171; Ya'kûb Mişâl 'Âsî, Emîl Bedî', el-Mu'cemu'l-Mufassal fî'l-Luğati ve'l- Edeb, I-II, Beyrut, 1987, I, 393)

²¹ Bkz., Katib Çelebi, Keşfu'z-Zünûn, II, 1346

²² Bkz., Katib Çelebi, a.g.e., göst. yer. el-Delecî, Mısır'ın kentlerinden Delce'de doğmuştur. Şafii ulemasındandır. Bkz., Bessâm 'Abdulvehhâb el-Câbî, Mu'cemu'l- A'lâm, s. 785

²³ Bkz., Katib Çelebi, Keşfu'z-Zünûn, II, 1346

²⁴ Bkz., C. Brockelmann, GAL, (Arapça Çevirisi), V, 110- 111

4. **Şerhu'l-Kasîdeti'l-Münferice: Ebu'l-Hasan 'Alî b. Yusuf el-Basrî²⁵** (veya **el-Basûrî** yada **el-Bûsûrî²⁶**) (öl:?) nindir. Çeşitli kütüphanelerde değişik yazma nüshaları bulunmaktadır.²⁷

5. **el-Envâru'l-Behce fî Zühûri Künûzi'l- Münferice: Abdurrahmân b. el-Hasan el- Mekâbirî eş-Şâfi'î** (öl.?)'nindir.²⁸

6. **Şerhu'l-Kasîdeti'l-Münferice: 'Ubeydullâh b. Muhammed b. Ya'kûb** (öl: 936/1529)'un şerhidir.²⁹

7. **el-Envâru'l-Münbelice fî Basti Esrâri'l-Münferice: Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Ebu Zeyd 'Abduurahmân en-Nekâvisî (veya en-Nekâvî) el-Becâ'î**(810/ 1403)'in şerhidir. Şarih şerhinin ön sözünde Kasîde'nin nâzımı olan **İbnu'n-Nahvî**'nin hayatını anlatmış ve Kasîde'nin bahrini de açıklamıştır³⁰. Çeşitli kütüphanelerde çok sayıda şerhi vardır³¹.

8. **el-Hikemü'l-Münderice fî Şerhi'l-Münferice: İsmâ'il b. Ahmed el-Ankaravî el- Mevlevî** (1025/ 1616)'nin şerhidir. Türkçe'dir. Kasîde'nin tercümesi esnasında yaralandığımız **el-Ankaravî**'nin bu şerhi basılmıştır. İlk baskısı h.1300 de Bulak'ta ikinci baskısı ise h. 1327'de İstanbul'da Uhuvvet Matbası'nda yapılmıştır. el-Ankaravî şerhinin beş sayfalık önsözünde şerhi yazma sebebini açıklamış, Kasîde'nin diğer şerhlerine değinmiş, Kasîde'nin nazımı ve vezni hakkında da açıklamalarda bulunmuştur.³² Kendisi eseri ve eserinin telif sebebi hakkında şöyle demektedir:

' /// Bu cerîde=' latîfen'n te@lîf ve tahrîr'ne hâdî ve bu kasîde=' ;erîfen'n ;erh ve tefs'r'ne bâ's ve bâdî oldur k\ esd'kâmizdan bazi humâm

²⁵ Bkz., Katib Çelebi, Keşfu'z-Zünûn, II, 1346

²⁶ Bkz., C. Brockelmann, GAL, (Arapça Çevirisi), V, 111

²⁷ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., göst. yer.

²⁸ Bkz., Katib Çelebi,a.g.e., göst. yer.

²⁹ Bkz., Katib Çelebi,a.g.e., göst. yer.

³⁰ Bkz., Katib Çelebi,a.g.e., göst. yer.

³¹ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 110

³² Bkz., el-Ankaravî, a.g.e., s. 4- 9

beyne@l=enâm * **Kasîde=' M}nfer'ce**(denmekle ;]hret=' tâm bulan **kasîde=' âlî ;âni** v'rd=' zebân ve hâtirn';ân ed'n]p\ ona kemal' muhabbet ve z'yade ra[betten\ bu Fak'r\ a@nî*yan'(:eyh "sma'l el=Ankaravî@*den(\ T]rkî 'bâret]zere ona b'r ;erh yazilmasini r'ca eyled'/ Velak'n bu Fak'r@'n kalb'nde ol hînde *o zaman(bu 'lme meyl' ve rizasi bulunmayip ;'md'l'k e;[alim *';ler'm(.ok ve ahvâl'mde 'nt'zâm yoktur dey] onu def@ kildim ve b'r n'ce m]ddet bu da'yeden halas oldum/ Ba@de zaman eh'bbâmizdan\ b'r muhâlefet' reva ve m]cânebet*uzakla;ilmasi(m]mk]n ve sezâ olmayan k'mse ***Ta'yye**(ve ***Hamr'yye**(kasîdeler'ne olan ;erh'm'z' g,r]p ve ol]slub=u sâfî]zere bu kasîde=' âl'ye@n'n dah' T]rkî 'bâre]zere ;erholunmasini murad ve r'ca eyled'kte def@e mecâl kalmayıp =maa kesret'@l=';t'fal ve adem' 'nt'zâm'@l=ahvâl *';ler'n .oklu[una ve durumun m]sa't olmamasına ra[men(= 'mt'sâlen b' nass'@l=enver {وأما السائل فلا تنهر}) *'steyen' azarlama³³ onların hatırlarını tatyîb ve tesl'ye kılmak ve sâr tâl'b olanlara hem tuhfe ve hed'ye olmak '.]n h'cret=' nebev'yeden sene erba@'n ve elf *1040(ve :aban@in evâl'l'nde tevekk]len alallâh ve musta'nen b'llâh bu kas'de=' [arrâ@nin ;erh'n' yazmaya 'bt'da kildim*ba;ladim³⁴/ B'r 'k' Arabî ve T]rkî ;erh'n' dah' g,rd]m\ lak'n onların bazisi =yu[îsu ve y]sm'nu) *yeterl' ve de]erl'(kab'l'nden ve bazisi dah' = lâ yu[nî m'n cu@'n ve lâ y]sm'nu) *yeters'z ve de]ers'z(seb'l'nden buldum/ Pes onlardan b'r'n' takl'd etmey'p ve 't'raz etmek semt'ne dah' g'tmey'p Feyyâz=i Mutlak@ tan hâtira=' fâtira gelen' ve kalb=' hazîne lay'h ve zâh'r olani b'avn'llâh' ve takdîr'h' mertebe=' tahrîr ve takdîre er g,rd]m/ Buna * **H'kemun Munder'ce fî :erh=' M}nfer'ce**(demekle nâm verd'm/ }m'dd'r k'\ Hak Subhanehu ve Ta@ââlâ sa@y'm'z' me;kûr u mebrûr u mesrûr ede! B' h]rmet' ;efi@' yevm'@n=n];ûr///

9. Şerhu'l-Münferice: es-Subkî: Brockelmann bu şerhin bir nüshasının (Musul: 190 , No: 2) da bulunduğunu söylemektedir.

el-Kasîdetü'l-Münferice'nin yukarıda zikredilen şerhlerinden başka yine birtakım şerhlerinin bulunduğu da söylenmektedir.³⁵ Nitekim

³³ Duha Suresi(93), 10

³⁴ Görüldüğü gibi el-Ankaravî bu şerhini ölümünden bir yıl önce yazmıştır.

³⁵ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 111

Kasîde'nin, müellifinin adının belirtilmediği ancak ön sözünden VI. Murad zamanında Galata Sarayda Büyük Han'da Dâru'l-Amire'de çalıştığını belirten bir müellif tarafından yazılan ve Mustafa b. Şa'bân tarafından da h. 1179 de istinsah edilen, yazarının adı meçhul olan Türkçe bir şerhi de DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi , No: 23303 (44/b - 49a) da bulunmaktadır. Bu nüshada Kaside yanlış olarak Tâcuddîn es-Subki'ye nisbet edilmiştir.

B. Tahmîsleri:

1. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice: İbn Melîk** (917/1511)'indir. Yazma nüshaları (Berlin: 7640; İskenderiyye, Fünûn, 187, No: 2; Vatikan,III/ 1184, No:8) de bulunmaktadır.³⁶

2. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice: Ahmed b. 'Âmir b. Abdolvahhâb et-Ta'zî** (öl:?)'nindir. Bilinen tek yazma Nüshası (Bodliyan, No: 7641) de bulunmaktadır.³⁷

3. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice:** Yazarı belli değildir. (Paris, 3118, No:1)' de bulunmaktadır.³⁸

4. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice:** Yazarı belli değildir. (İskoryal, II / 1393, No: 3)' de bulunmaktadır.³⁹

5. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice: Abû Bekr b. Hamsîn**(öl:?)'nin dir. (İskoryal, II / 1393, No: 4)' de bulunmaktadır.⁴⁰

6. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice: Ebû Abdillâh Muhammed b. Nu'aym** (öl:?)'indir. (İskoryal, II / 1393, No: 6)' de bulunmaktadır.⁴¹

7. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice: Ömer el-Kavsî el-Kuraşî** (öl:?)'nindir. Carît 2003, No: 9; Birîl, II/1148⁴²

³⁶ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 111

³⁷ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 112

³⁸ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 112

³⁹ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 112

⁴⁰ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 112

⁴¹ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 112

8. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice: 'Alâuddîn 'Alî b. el-Bukâ'î ed-Dımaşkî** (917/ 1511) 'nindir.⁴³

9. **el-La'âlf'l-Mubahreçe fî Tahmîsi'l-Münferice:** Bu başlık altında **Sellâm b. Ömer el-Muzâhî** tarafından toplanan el-Kasîdetü'l-Münferice'nin sekiz adet tahmisinin oluşturduğu bir mecmuadır. Bilinen bir yazma nüshası Berlin, No: 7643' de bulunmaktadır⁴⁴.

10. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice: Harputlu Abduhamîd Hamdî** (1320/1902)⁴⁵ nindir. **Oğlu Kemâleddîn Harpûtî**(ö:?) tarafından Türkçe olarak şerhedilmiştir. Tercüme ve Kaside'nin metninin tahkikinde yararlandığımız ve ilk defa tarafımızdan tesbit edilen bu tahmîs ve şerhi Maarif Nezâretinin 18 Şevval 1316 ve 18 Şubat 1314 tarih ve 2 numaralı ruhsatnâmesiyle h. 1317 de Ma'muretu'l-Azîz (Elazığ) vilayet matbaasında basılmıştır. Eserin kapağında **Kemâleddîn Harpûtî** bu şerhi için şöyle demektedir:

Sofiyâne yazılan bu eserim --- Görünür gerçi bizce muğlak,

Fakat im'ân-ı nazar eylemeli --- Anlaşılmaz da değildir mutlak.

11. **Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice:** Yine tarafımızdan tesbit edilen bu tahmisin, yazarı belli değildir. İlk sayfasında: " // *Fudaladan b'r zât tahmîs eylem';t'r/ Her k'm sabah namazından sonra b'r defa okursa sikintisi def ola/ Denenm';t'r.*" sözü yazılıdır. H. 1290 da **Hüseyin Remzi**'ni hattıyla basılmıştır. Tahmisleri Türkçe olarak yapılan bu eserin ilk tahmisi şöyledir:

أَيُّ شَاهِدٍ غَمَّ أَيُّ دَلِّ الْبِجِي ——— سَنَدُنْ نُؤَلُّوْرُزْ فَيَضُ وَ فَرَجِي
مِصْبَاحِ فَرَجِيرُ هَرُ خَرَجِي ——— اِشْتَدِّي أَرْمَةُ تَنْفَرَجِي
قَدْ آذَنَ لَيْلِكَ بِالْبَلَجِ

⁴² Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 112

⁴³ Bağdatlı İsmail Paşa, İzâhu'l-Meknûn, II, 233

⁴⁴ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 112

⁴⁵ Bkz., Kehhâle, Mu'cemu'l-Müellifin, V, 103

C. Teşîrleri:

1. et-Tuhfetu'l-Behce fî Tazmîni'l-Münferice: Ebu'l-Fazl Muhammed b. Ahmed b. Eyyûb ed-Dımaşkî el-Mehdî (öl: 905/1499) tarafından Kasîde'nin her iki mısraı arasına bir beyit ilave etmek suretiyle yapılmıştır.⁴⁶ Bilinen yazma nüshası Berlin: 7463 de bulunmaktadır.⁴⁷

D. Taklitleri:

C. Brockelmann el-Kasîdetu'l-Münferice'nin şu zatlar tarafından da taklid edildiğini söylemektedir.

1. **Mustafâ b. Kemâluddîn es- Sıddîkî el- Bekrî** (1262/1749). Bu taklid'in iki nüshası Berlin: 5651 - 7652 numaralarda bulunmaktadır.⁴⁸

2. **Abdulğanî en-Nâblusî** (1143/1730). **en-Nâblusî**'nin taklidinin bir nüshası da Berlin 7654, No: 1 de bulunmaktadır.⁴⁹

3. Yine Berlin: 7554, No: 2 ve 3. numaralarda da onun bilinmeyen bir şair tarafında yapılan taklitleri bulunmaktadır.⁵⁰

el-Kasîdetü'l-Münferice Hüseyin b. Es'ad el-Hüseyinî ed-Dehistânî el-Müeyyidî tarafından Farsça'ya da çevrilmiştir. Bu çevirinin bir nüshası Cota'da Farsça yazmalar kısmında (No: 9) bulunmaktadır.⁵¹

el-KASIDETU'L- MÜNFERİCE ve TERCÜMESİ⁵²

⁴⁶ Bkz., Katib Çelebi,a.g.e., II, 1347

⁴⁷ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 111

⁴⁸ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 112

⁴⁹ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., göst., yer.

⁵⁰ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., göst., yer.

⁵¹ Bkz., C. Brockelmann,a.g.e., V, 111

⁵² el-Kasîdetu'l-Münferice'nin metnini oluştururken es-Subkî'nin Tabakâtu's-Şâfi'iyye'de (VIII, 56- 59) naklettiği nüshaya, Harpûtî'nin şerhine, el-Ankaravî şerhine ve Hüseyin Remzi nüshasına itimad ettik.

1 - اِسْتَدَّ اَزْمَةً تَنْفَرَجِي - قَدْ اَذِنَ لَيْلِكَ بِالْبَلَجِ

"Ey sıkıntı, şiddetlen ki ferahlayasın; kuşkusuz senin (karanlık) gecen sabah (ın gelişini) bildirdi."

2- وظلامُ اللَّيْلِ لَهَا سُرُجٌ - حَتَّى يَغْشَاهُ أَبُو السُّرُوجِ

"Gece karanlığının da yıldızları vardır. Taki o karanlığı güneş kaplayıp ortadan kaldırıncaya kadar. "

3 - وَسَمَاءُ الْخَيْرِ لَهَا مَطَرٌ - فَاِذَا جَاءَ الْاِبَّانُ تَجِي

"Hayır bulutunun da yağmuru vardır, vakti gelince gelir."

4 - وَفَوَائِدُ مَوْلَانَا جَمَلٌ - لِسُرُوحِ الْاَنْفُسِ وَالْمُهْجِ⁵³

" Mevlamızın ihsanları sınırsızdır. Canların ve ruhların ferahlıkları için"⁵⁴

.....

5 - وَلِهَا اَرْجٌ مَحِي اَبْدًا - فَاَقْصِدْ مَحِيَا ذَاكَ الْاَرْجِ

"O (iyilikler)'nların devamlı canlılık veren kokusu vardır , sen o kokuyu yaratana yönel."

6 - فَلَربَّمَا⁵⁵ فَاضَ الْمَحْيَا - بِبُحُورِ الْمَوْجِ مِنَ اللَّجْجِ

"(Sen O'na yönel) belki böylece o hayat yeri (ilahî rahmet) okyanuslarından denizlerin dalgalarını coşturup, taşırır."

7 - وَالْخَلْقُ جَمِيْعًا فِي يَدِهِ - فُدُو سَعَةً وَذُو حَرَاجِ⁵⁶

" Bütün yaratıklar O'nun (kudret) elindedir, bolluk içinde yüzenler de, sıkıntı içinde ezilenler de."

⁵³ Tabakâtu'ş-Şâfi'iyye'de "بالمهج" . Bkz., a.g.e., VIII, 57

⁵⁴ İsmail el-Ankaravî, el-Hikemü'l- Munderice fî Şerhi'l-Münfericesinde başka bir nüshada bu kelimenin (لشروح =ferahlıkları) şeklinde olduğunu söylemektedir. Bkz. age s.23. Tercümemizde bu kelimeyi tercih ettik.

⁵⁵ Tabakâtu'ş-Şâfi'iyye'de "ولربما" . Bkz., a.g.e., VIII, 57

⁵⁶ Tabakâtu'ş-Şâfi'iyye'de "فدو... ودو" . Bkz., a.g.e., VIII, 57

8 - وَنَزَّلْنَاهُمْ وَطَلَّوْغُهُمْ - فعلى⁵⁷ ذَرِكِ وَعَلَى دَرَجِ

"(Ancak) Onların inişleri ve çıkışları ya aşağıların aşağısına veya yukarıların yukarisinadır."

9 - وَمَعَايِشُهُمْ وَعَوَاقِبُهُمْ - لَيْسَتْ فِي الْمَشِيِّ عَلَى عَوَجِ

"Onların (dünyadaki) dirlikleri ve (ahirette) varacakları dereceleri (ilahî kanunun hilafına) yürüyecekleri eğri yolda değildir."

10 - حَكْمٌ نُسِجَتْ بِيَدِ حَكَمَتٍ - ثُمَّ انْتَسَجَتْ بِالْمُنْتَسِجِ

"(Bunlar) bütün eşyaya (hükmeden Allah'ın) kudretiyle (ezelde) örülmüş hikmetlerdir ki, sonra bunlar, dokuyucu (olan insan eliyle) dokunmuştur."

11 - فَإِذَا اقْتَصَدْتَ ثُمَّ انْعَرَجْتَ - فَبِمُقْتَصِدٍ وَبِمُنْعَرَجِ

"(İşler) düz gitse de, sonra eğri gitse de, bütün bunlar bir düzeltici ve bir eğriltici (nin kudreti)yledir."

12 - شَهِدَتْ بِعَجَابِهَا حَجَّجٌ - قَامَتْ بِالْأَمْرِ عَلَى الْحَجَّجِ

"Ki, (bu işlerin) garipliklerine, tuhafliklarını yıllar boyu bu işi üstlenen deliller şahadet etmektedir."

13 - وَرَضَى بِقَضَاءِ اللَّهِ حَجَّى⁵⁸ - فَعَلَى مَرْكُوزَتِهِ فَعِجْ

"(Mümine) Allah'ın (hükmüne) razı olmak yaraşır, binaenaleyh sen de kendini ol rıza dairesine çevir."

14 - وَإِذَا انْفَتَحَتْ أَبْوَابُ هُدَى - فَاعْجَلْ لِخَزَائِنِهَا وَلِجِ

"Hidayet kapıları açıldığında, koş o kapıların (ardında) bulunan (ilahî) hazinelerin içine gir! "

15 - وَإِذَا حَاوَلْتَ نِهَائَتَهَا - فَاحْذَرِ إِذْ ذَاكَ مِنَ الْعَرَجِ

"Şayet (hidayet kapılarının) nihayetine varmaya çalışırsan, orada (tökezleyip) topallamadan sakın!"

⁵⁷ Harpûti'nin şerhinde ve Tabakâtu's-Şâfi'iyye'de " فالى ". Bkz., a.g.e., s. 30; VIII, 57

⁵⁸ Harpûti'nin şerhinde " حجي ". Bkz., a.g.e., s. 45; Tabakâtu's-Şâfi'iyye'de " حَجَّى ". Bkz., a.g.e., VIII, 57

16 - لَتَكُونُ مِنَ السَّابِقِ إِذَا - مَا جِئْتَ إِلَى تِلْكَ الْفَرَجِ

"Ki, o meydana geldiğinde, (oraya) ilk gelenlerden olasin!"

17 - فَهَذَاكَ الْعَيْشُ وَبَهْجَتُهُ - فَلِمَبْتَهَجِ وَ لِمَنْتَهَجِ

"İşte orada(o meydan da)dır yaşam ve onun güzelliği. Sevinenler ve hakkın yoluna girenler için."

18 - فَهَجِ الْأَعْمَالَ إِذَا رَكَدْتَ - فَإِذَا مَا هَجْتَ إِذَا تَهَجِ

"(Salih) ameller durgunlaştığı zaman (onları) hareketlendir; onları hareketlendirdiğin zaman sende hareketlenirsin (ilerlersin)."

19 - وَمَعَاصِي اللَّهِ سَمَاجَتُهَا - تَرْدَانُ لِيذِي الْخُلُقِ السَّمِجِ

"Allah'a isyanlara gelince, (onların) çirkinliği kötü ahlaklı kişilerin yanında beğenilir."

20 - وَلِطَاعَتِهِ وَصَبَاحَتِهَا - أَنْوَارُ صَبَاحِ مُنْبِجِ

"Allah'a itaatin ve bu (itaat) nun güzelliğinin, parlak sabah nurları vardır."

21 - مَنْ يَخْطُبُ حُورَ الْخُلْدِ بِهَا - يَظْفَرُ بِالْحُورِ وَ بِالْعُجِجِ

"Kim o (Allah'a itaat)nun sebebiyle ebedî cennet hurilerini isterse, hurileri ve onların naz ve işvelerini elde eder."

22 - فَكُنِ الْمَرْضِيَّ⁵⁹ لَهَا بِنْفَى⁶⁰ - تَرْضَاهُ عَدَا وَتَكُونُ نَجِي

"Sen takva sebebiyle o hurilerce beğenilen (bir eş) ol ki; yarın (kıyamette) (yine o takva sebebiyle) memnun ve mutlu olasin ve o sayede (azaptan) kurtulasın."

23 - وَائِلُ الْقُرْآنِ بِقَلْبِ ذِي - حُزْنٍ⁶¹ وَبِصَوْتِ فِيهِ شَجِي

"Kur'an'ı kederli bir kalble ve mahzun bir sedayla oku."

24 - وَصَلَاةَ اللَّيْلِ مَسَافَتُهَا - فَادْهَبْ فِيهَا بِالْفَهْمِ وَجِي

⁵⁹ Harpûti'nin şerhinde "الرَّضِيَّ" . Bkz., a.g.e., s.68. Ancak Harputi açıklamasında bu kelimenin "مرضِي" manasında olduğunu belirtmiştir.

⁶⁰ el-Ankaravî Şerhinde " نَفَى " şeklindedir. Bkz., a.g.e., s. 70

⁶¹ Harpûti'nin şerhinde "حَزْنٍ" . Bkz., a.g.e., s. 71

"Gece namazı (teheccüd) bu (tür) okumanın geniş alanıdır, sen o gecede (veya okumada) Kur'ân'ın manasını anlamak (suretiyle)la git, gel(yani, manasını iyice anlamak için ayeti tetra tekrar oku.)."

25 - وَتَأْمَلْهَا وَمَعَانِيهَا - تَاتِ الْفَرْدُوسَ وَتَفْتَرِحُ⁶²

"(O) gece namazında okuduğun ayetleri ve onların manalarını tefekkür et ki, Firdevs (cennetin)'e gelip (dertlerden) kurtulasın."

26 - وَاشْرَبْ تَسْنِيمٍ مُّقْجَرًا - لَا مَمْتَرَجًا وَبِمَمْتَرَجٍ

"Ve (yine o sayede) sen o Firdevs cennetinde fişkırın Tesnim Pınarı'nın (kafur ile) karışmış ve karışmamış (saf olarak akan) suyundan (kana kana) iç."

27 - مُدِحَ الْعَقْلِ الْآتِيهِ هُدًى - وَهَوَى مُتَوَلِّئًا عَنْهُ هُجًى

"(Allah'tan) kendisine hidayet gelen akıl övüldü. Ondan (Allah'a itaatten) yüz çeviren heva(-i nefis) yerildi."

28 - وَكِتَابُ اللَّهِ رِيَاضَتُهُ - لِعُقُولِ الْخَلْقِ بِمَنْدَرَجٍ

"Allah Teâlâ'nın kitabının (insanları) eğitmesi, halkın akıllarını (nı) eğitmek için) için en açık, en doğru (yol) dur."

29 - وَخِيَارُ الْخَلْقِ هُدَايُهُمْ - وَسِوَاهُمْ مِنْ هَمَجِ الْهَمَجِ

"Halkın en hayırlıları, onların doğru yolu gösterici (rehber)leridir. Bunların dışındakiler önemsiz sıradan kişilerdir."

30 - وَإِذَا كُنْتَ الْمَقْدَامَ فَلَا - تَجْرَعُ فِي الْحَرْبِ مِنَ الرَّهَجِ

" Eğer atılın(kahraman)san, artık savaşta tozdan korkma! (mücadeleden yüz çevirme)."

31 - وَإِذَا أَبْصَرْتَ مَنَارَ هُدًى - فَاطْهَرْ فَرْدًا فَوْقَ النَّبَجِ

"Eğer hidayet meşalesin(in yandığı yeri) görürsen, tek başına(da olsan) tam ortasına dikil."

32 - وَإِذَا اشْتَاقتُ نَفْسٌ وَجَدَتْ - أَلْمًا بِالشُّوقِ الْمُعْتَلِجِ

⁶² Tabakâtu's-Şâfi'iyye'de " وَتَفْتَرِحُ ". Bkz., a.g.e., VIII, 57

"Eğer bir nefis aşık olursa, bu şiddetli aşk (ateşinin kalbini yakması) sebebiyle çok büyük bir acı duyar."

33 - وَثَنَايَا الْحَسَنَى ضَاحِكَةً - وَتَمَامُ الضُّحْكَ عَلَى الْفَلَجِ

"Dilberin ön dişleri gülücüdür; halbu ki, gülmenin en mükemmeli dişlerin seyrek olmasındadır."

34 - وَعِيَابُ الْأَسْرَارِ قَدْ اجْتَمَعَتْ⁶³ - بِأَمَانَتِهَا تَحْتَ الشَّرَجِ

"(İlahî) sırların heybeleri, emanetlerini (çözülmesi İlahî izne bağlı olan) sağlam bağların altında toplamıştır."

35 - وَالرَّفْقُ بِدُومٍ لِصَاحِبِهِ - وَالخَرْقُ يَصِيرُ إِلَى الْهَرَجِ

"Yumuşaklık , sahibi için kalıcı (bir haslet)tir. Sertlik, (sonuç itibariyle) fitne ve fesada sebep olur."

36 - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى الْمَهْدِيِّ - الْهَادِي النَّاسَ إِلَى النَّهْجِ

"Allah'ın salat ve selamı, doğru yolda olan, insanlara doğru yolu gösteren (Hz. Muhammed'in) üzerine olsun."

37 - وَ أَبِي بَكْرٍ فِي سِيرَتِهِ - وَلِسَانِ مَقَالَتِهِ الْلُهْجِ

"Ve yine (salat ve selam) O (Hz. Peygamber'in) davranış ve sözlerine tutkun olan Hz. Ebu Bekir'in üzerine olsun."

38 - وَ أَبِي حَفْصٍ وَكَرَامَتِهِ - فِي قِصَّةِ سَارِيَةِ الْخُلْجِ

"Ve yine (salat ve selam) meşhur Sariye kıssasında kerameti (zahir olan) Ebû Hafs (Hz. Ömer)'in da üzerine olsun."

39 - وَأَبِي عَمْرٍو ذِي الثُّورَيْنِ الْد - مُسْتَحْيِي الْمُسْتَحْيِي الْبَهْجِ

"Ve yine (salat ve selam) iki nur sahibi, haya sahibi ve kendisinden haya edilen, ahlaklı ve yaratılışı güzel olan Ebû Amr (Hz.Osman)'ın da üzerine olsun."

40 - وَأَبِي حَسَنِ فِي الْعِلْمِ إِذَا - وَآفَى بِسَحَابِهِ الْخُلْجِ

⁶³ Harpûti'nin şerhinde "جُمِعَتْ" . Bkz., a.g.e., s. 99; Tabakâtu's-Şâfi'iyye'de ve Hüseyin Remzi nüshasında "قَدْ" yok. Bkz., VIII, 59; s. 13

"Ve yine (salat ve selam) bol yağmurlu bulutlarıyla geldiğinde ilimde (kendisine müracaat edilen) Ebû Hasan (Hz. Ali)'in da üzerine olsun."

